

Obsah časopisu Sociálne poistenie č. 4/2013

Dôchodkové poistenie:

[Plynutie lehôt v konaní o dôchodkových veciach](#)

Výber poistného:

[Výkon samostatnej zárobkovej činnosti v rámci EÚ](#)

Nemocenské poistenie:

[Všeobecné podmienky nároku na nemocenské dávky](#)

Poistenie v nezamestnanosti:

[Vyradenie z evidencie – zánik nároku na dávku v nezamestnanosti](#)

Úrazové poistenie:

[Smrť účastníka konania v priebehu rozhodovania o opravnom prostriedku](#)

Lekárska posudková činnosť

[Mentálna retardácia](#)

Poradňa

[Môžem si zmeniť sumu exekučnej zrážky z dôchodku?](#)

[Prerušenie živnosti a platenie poistného](#)

[Odvody z odmeny pre zamestnankyňu na materskej dovolenke](#)

[Nárok na materské zamestnankyne po návrate z rodičovskej dovolenky do práce](#)

[Výpočet nemocenskej dávky zamestnanca a 90 dní platenia poistného](#)

Plynutie lehôt v konaní o dôchodkových veciach

Sociálna poisťovňa je v konaní, vrátane konania v dôchodkových veciach, povinná rozhodovať v zákonom stanovených lehotách. Počas konania je potrebné zistiť presný a úplný skutkový stav veci, ktorého výsledkom je rozhodnutie. Konanie teda prebieha v presne limitovanom časovom intervale, ktorý nie je zákonom umožnené prekročiť. Konanie je ukončené vydaním rozhodnutia.

Pri plynutí lehôt v rozhodovacej činnosti Sociálnej poisťovne v dôchodkových veciach možno vymedziť tri základné oblasti, ktoré sa odlišujú dňom rozhodujúcim na začatie plynutia lehoty na vydanie rozhodnutia:

1. žiadosti o dôchodok
2. iné konania v dôchodkových veciach
3. realizácie rozsudkov súdov

Žiadosti o dôchodok

Najbežnejším konaním je konanie o žiadosti o dôchodok. Žiadosť o dôchodok sa najčastejšie spisuje na pobočke Sociálnej poisťovne. Deň spísania žiadosti je rozhodujúcim dňom na posúdenie začatia plynutia lehoty na vydanie rozhodnutia o tejto žiadosti.

V prípade doručenia žiadosti o dôchodok zo zahraničia, ak má žiadateľ bydlisko mimo územia Slovenskej republiky, je rozhodujúcim dňom na posúdenie začatia plynutia lehoty na vydanie rozhodnutia deň skutočného doručenia žiadosti Sociálnej poisťovni.

Lehota na vydanie rozhodnutia začína plynúť nasledujúci deň po spísaní žiadosti, resp. jej doručení zo zahraničia. Z toho vyplýva, že **deň spísania žiadosti sa nezahŕňa do lehoty na vydanie rozhodnutia.**

Sociálna poisťovňa je povinná rozhodnúť o podanej žiadosti o dôchodok do 60 dní od spísania žiadosti. Ak ide o mimoriadne zložitý prípad (napr. zisťovanie dôb poistenia v zahraničí, zisťovanie vymeriavacích základov získaných u zamestnávateľa, ktorý zanikol), 60-dňovú lehotu je možné predĺžiť najviac o 60 dní pod podmienkou, že o tomto predĺžení bude žiadateľ oboznámený listom. Obsahom tohto listu musí byť presné zdôvodnenie predĺženia lehoty na vydanie rozhodnutia.

Ak ani po predĺžení lehoty nie je možné vydať rozhodnutie o žiadosti o dôchodok, Sociálna poisťovňa konanie preruší. Sociálna poisťovňa konanie preruší aj vtedy, ak sa začalo konanie o predbežnej otázke alebo ak žiadateľa vyzvala na odstránenie nedostatkov žiadosti o dôchodok, avšak žiadateľ tieto nedostatky v stanovenej lehote neodstránil. Počas prerušenia konania lehota

na vydanie rozhodnutia o žiadosti o dôchodok neplynie. Účinky prerušenia konania nastanú dňom prevzatia rozhodnutia žiadateľom o dôchodok.

Ak žiadateľ ani po prerušení konania neodstránil v lehote určenej Sociálnou poisťovňou nedostatky žiadosti o dôchodok, Sociálna poisťovňa rozhodnutím konanie zastaví. Sociálna poisťovňa konanie zastaví aj vtedy, ak žiadateľ vzal svoju žiadosť o dôchodok späť. Vydaním rozhodnutia o zastavení konania je konanie o žiadosti o dôchodok skončené.

Po prerušení konania však najčastejšie nastávajú situácie, keď dôvody prerušenia konania dodatočne opadnú a Sociálna poisťovňa po odstránení nedostatkov žiadosti, resp. po preukázaní chýbajúcich skutočností rozhodne o žiadosti o dôchodok. Po opadnutí dôvodov prerušenia konania plyní lehota ďalej od jej prerušenia, t. j. nezačína plynúť odznova, ale nadväzuje na lehotu, ktorá uplynula od spísania žiadosti o dôchodok do prerušenia konania.

Rozhodnutie o žiadosti o dôchodok môže byť vydané až po presnom a úplnom zistení skutkového stavu veci. Vydaním rozhodnutia je konanie skončené.

Príklad:

Žiadosť o starobný dôchodok bola spísaná 30. novembra 2012. Lehota na vydanie rozhodnutia plyní od 1. decembra 2012 a je 60-dňová, preto uplynie 29. januára 2013. Počas konania o žiadosti o dôchodok je potrebné zistiť presný rozsah dôb poistenia získaných podľa právnych predpisov Českej republiky, t. j. ide o mimoriadne zložitý prípad. Z tohto dôvodu je preto možné lehotu predĺžiť najviac o 60 dní, t. j. v tomto prípade najdlhšie do 30. marca 2013. Keďže Česká správa sociálneho zabezpečenia nezaslala Sociálnej poisťovni potvrdenie o dobách poistenia získaných podľa právnych predpisov Českej republiky, t. j. nie je možné presne a úplne zistiť skutkový stav veci ani počas predĺženej lehoty, nie je možné ani vydať rozhodnutie o žiadosti o starobný dôchodok. Sociálna poisťovňa preto rozhodnutím zo dňa 5. marca 2013 prerušila konanie. Prevzatím tohto rozhodnutia žiadateľom dňa 7. marca 2013 prestáva plynúť lehota na vydanie rozhodnutia. Dňom doručenia potvrdenia o dobách poistenia získaných podľa právnych predpisov Českej republiky bude lehota na vydanie rozhodnutia o žiadosti o starobný dôchodok plynúť ďalej od 98. dňa.

Iné konania v dôchodkových veciach

Sociálna poisťovňa okrem konania o žiadosti o dôchodok rozhoduje napríklad aj o zvýšení a znížení dôchodkov, preplatkoch na dôchodkoch, či o zániku nároku na dôchodok.

Rozhodujúcim dňom na posúdenie začatia plynutia lehoty na vydanie rozhodnutia v týchto veciach je začatie konania, ktorým môže byť doručenie neformálnej žiadosti, predloženie nových dokladov, či vnútorný podnet Sociálnej poisťovne.

Lehota na vydanie rozhodnutia začína plynúť nasledujúci deň po rozhodujúcom dni.

Lehota na vydanie rozhodnutia je rovnaká ako pri žiadosti o dôchodok, t. j. 60 dní, a tiež ju je možné v mimoriadne zložitom prípade predĺžiť najviac o 60 dní. Rovnako aj v týchto konaniach prichádza do úvahy prerušenie a zastavenie konania.

Príklad:

Poberateľ starobného dôchodku ukončil zamestnanie, z ktorého bol povinne dôchodkovo poistený a žiadosťou osobne doručenou 8. marca 2013 do podateľne Sociálnej poisťovne požiadal o zvýšenie starobného dôchodku. Lehota na vydanie rozhodnutia začala plynúť 9. marca 2013. Po posúdení nároku na zvýšenie starobného dôchodku a určení jeho sumy bolo 22. marca 2013 vydané rozhodnutie o zvýšení starobného dôchodku, ktorým bolo konanie o žiadosti skončené.

Realizácie rozsudkov súdov

Ak je poistenec nespokojný s rozhodnutím Sociálnej poisťovne o jeho nároku na dôchodok, proti tomuto rozhodnutiu má právo podať opravný prostriedok. Po podaní opravného prostriedku posudzuje zákonnosť rozhodnutia Sociálnej poisťovne súd. Súd môže opravný prostriedok ako oneskorene podaný odmietnuť, konanie o opravnom prostriedku zastaviť, rozhodnutie Sociálnej poisťovne potvrdiť alebo zrušiť. Ak súd rozhodnutie Sociálnej poisťovne zruší, Sociálna poisťovňa je povinná vydať nové rozhodnutie, pričom v ďalšom konaní je viazaná právnym názorom súdu uvedeným v rozsudku.

Rozhodujúcim dňom na posúdenie začatia plynutia lehoty na vydanie rozhodnutia je nadobudnutie právoplatnosti rozsudku súdu, ktorým bolo zrušené rozhodnutie Sociálnej poisťovne. Rozsudok sa stáva právoplatným uplynutím lehoty na podanie odvolania, prípadne dňom doručenia, ak proti nemu nie je možné podať odvolanie. Lehota na vydanie rozhodnutia však nemôže začať plynúť skôr, ako je Sociálnej poisťovni vrátený zo súdu spisový materiál.

Lehota na vydanie rozhodnutia začína plynúť nasledujúci deň po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia, resp. po vrátení kompletného spisového materiálu zo súdu. Aj v tomto prípade je lehota 60 dní.

Pri realizácii rozsudkov súdov, ktorými je Sociálna poisťovňa zaviazaná v ďalšom konaní plne rešpektovať právny názor súdu uvedený v rozsudku, prichádza veľmi často k nevyhnutnosti predĺženia lehoty na vydanie rozhodnutia najviac o 60 dní a zvyčajne sú dané aj dôvody na prerušenie konania za účelom zistenia presného a úplného skutkového stavu veci.

Prerušenie konania z dôvodu neodstránenia nedostatkov podania a zastavenie konania sú pri realizácii rozsudkov súdov skôr ojedinelé.

Konanie týkajúce sa realizácie rozsudku súdu, ktorým bolo zrušené rozhodnutie Sociálnej poisťovne, je skončené vydaním nového rozhodnutia.

Príklad:

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom zo dňa 1. augusta 2012 zrušil rozhodnutie Sociálnej poisťovne o zamietnutí žiadosti o invalidný dôchodok. Dôvodom zrušenia rozhodnutia bola nepreskúmateľnosť rozhodnutia pre nedostatok dôvodov spočívajúcich v nedostatočne posúdenom zdravotnom stave žiadateľa o dôchodok. Súd zaviazal Sociálnu poisťovňu v ďalšom konaní doplniť dokazovanie o vypracovanie znaleckého posudku. Rozsudok, proti ktorému nebolo prípustné odvolanie, bol Sociálnej poisťovni doručený 21. augusta 2012. Dávkový spis bol však Sociálnej poisťovni zo súdu vrátený až 27. augusta 2012 a posudkový spis 31. augusta 2012. Lehota na vydanie rozhodnutia preto začala plynúť od 1. septembra 2012. Z dôvodu nepredloženia znaleckého posudku bola lehota na vydanie rozhodnutia vo veci mimoriadne zložitej predĺžená o ďalších 60 dní, o čom bol žiadateľ informovaný listom zo dňa 22. októbra 2012. Keďže ani po predĺžení lehoty nebol vypracovaný znalecký posudok, rozhodnutím zo dňa 5. decembra 2012 bolo konanie prerušené. Poistenec prevzal rozhodnutie o prerušení konania 7. decembra 2012. Týmto dňom prestala plynúť lehota na vydanie rozhodnutia. Znalecký posudok bol Sociálnej poisťovni predložený 15. januára 2013, čím opäťovne začala plynúť lehota na vydanie rozhodnutia od 99. dňa. Na základe znaleckého posudku bola posudkovým lekárom sociálneho poistenia vypracovaná nová lekárska správa, ktorou bol žiadateľ uznaný za invalidného. Na základe tejto lekárskej správy bolo vydané rozhodnutie zo dňa 30. januára 2013 o priznaní invalidného dôchodku, čím bolo konanie skončené.

JUDr. Mgr. Ondrej Chrena,
riaditeľ odboru metodického riadenia a opravných prostriedkov,
sekcia dôchodkového poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

Výkon samostatnej zárobkovej činnosti v rámci EÚ

V súvislosti so vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie sa aj v oblasti sociálneho zabezpečenia začala uplatňovať na našom území legislatíva Európskej únie. Jedným zo základných princípov Európskej únie (EÚ) je právo občanov na voľný pohyb. Pre oblasť sociálneho zabezpečenia z toho vyplýva povinnosť členských štátov zaobchádzať s migrujúcimi občanmi EÚ rovnako ako s vlastnými štátnymi príslušníkmi tak, aby nebola obmedzená ich možnosť pracovať v jednotlivých členských štátoch.

Legislatíva

Od vstupu Slovenskej republiky do EÚ sa aj na území Slovenska začali uplatňovať v oblasti sociálneho zabezpečenia koordinačné nariadenia, konkrétne **nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71** a **nariadenie Rady (EHS) č. 574/72**, ktoré určuje spôsob vykonávania nariadenia č. 1408/71. **Od 1. mája 2010** sa uplatňujú nové koordinačné nariadenia v oblasti sociálneho zabezpečenia, konkrétne **nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004** a **vykonávacie nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009** zo 16. septembra 2009, ktorým sa vykonáva nariadenie č. 883/2004.

Samostatne zárobkovo činné osoby (ďalej len „SZČO“) podliehajú pôsobnosti koordinačných nariadení, ak je pri vykonávaní ich činnosti prítomný medzinárodný prvok, ktorým rozumieme, že činnosť je vykonávaná na území viacerých členských štátov EÚ, vrátane územia Švajčiarska, Nórska, Lichtenštajnska a Islandu (ďalej len „štáty EÚ“) alebo je vykonávaná na území iného členského štátu ako je štát, na území ktorého má dotknutá osoba bydlisko, resp. SZČO je štátny príslušník iného členského štátu EÚ, ako je štát na území ktorého má dotknutá osoba bydlisko a vykonáva zárobkovú činnosť.

SZČO, na ktoré sa koordinačné predpisy vzťahujú, podliehajú právnym predpisom len jedného štátu. **Koordinačné nariadenia sú primárne založené na princípe, podľa ktorého príslušnou legislatívou je legislatíva štátu, v ktorom SZČO vykonáva činnosť**, t.j. SZČO podliehajú v oblasti sociálneho zabezpečenia slovenskej legislatíve, ak vykonávajú činnosť na území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) aj vtedy, ak majú bydlisko napr. v Poľsku, resp. sú napr. štátnymi občanmi Česka. Z toho zároveň vyplýva, že **ak SZČO (štátny občania SR, resp. osoby s bydliskom na území SR) vykonávajú činnosť na území Rakúska, tak podliehajú v oblasti sociálneho zabezpečenia rakúskej legislatíve**.

SZČO, ak vykonávajú zárobkovú činnosť na území jedného štátu, **nežiadajú Sociálnu poisťovňu o určenie uplatniteľnej legislatívy**, keďže uplatniteľná legislatíva je jednoznačne určená. V týchto prípadoch sa ani **nevystavujú** formuláre **PD A1**. Svoje povinnosti v oblasti sociálneho zabezpečenia si dotknuté osoby plnia podľa právnych predpisov tej legislatívy, ktorá sa na nich vzťahuje, t.j. v prípade SR v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Inštitút vyslania

Zároveň koordinačné predpisy obsahujú ustanovenie, na základe ktorého môže SZČO podliehať legislatíve SR napriek tomu, že vykonáva v určitom období činnosť výlučne na území iného členského štátu EÚ. V takomto prípade ide o využitie **inštitútu vyslania**. SZČO môže využiť inštitút vyslania za predpokladu, že v inom členskom štáte bude vykonávať podobnú činnosť ako tú, ktorú vykonáva zvyčajne na Slovensku a očakávané trvanie tejto činnosti neprekročí 24 mesiacov.

Charakter podobnej činnosti je stále zachovaný, aj keby bol v štáte vykonávania činnosti kvalifikovaný ako závislá činnosť zamestnanca.

Príklad:

SZČO (zámočník) získa objednávku na montáž zámkov v bytovom komplexe na území Nemecka. Predpokladané trvanie práce predstavuje 11 mesiacov. Pri uplatnení inštitútu vyslania sa na dotknutú SZČO bude naďalej vzťahovať v oblasti sociálneho zabezpečenia slovenská legislatíva napriek tomu, že počas nasledujúcich jedenástich mesiacoch bude vykonávať činnosť výlučne na území Nemecka za predpokladu, že spĺňa podmienky vyslania. Zároveň je irelevantné, že činnosť zámočníka sa na území Nemecka vykonáva výlučne v zamestnaneckom pomere, keďže povaha činnosti zámočníka ja v uvedenom prípade zachovaná.

Inštitút vyslania môže uplatniť SZČO, ktorá zvyčajne vykonáva podstatné činnosti na Slovensku, t. j. je registrovaná v živnostenskom registri (stavovskej komore,..) a má priestory, v ktorých prevádzkuje svoju činnosť. SZČO zároveň musí vykonávať svoju činnosť na Slovensku minimálne dva mesiace pred dátumom, ku ktorému chce využiť ustanovenie o vyslaní. Ak je toto obdobie kratšie, Sociálna poisťovňa posúdi výkon podstatných činností s prihliadnutím na všetky ostatné okolnosti.

Žiadosť o vyslanie

Ako už bolo spomínané, **k uplatneniu inštitútu vyslania nedochádza automaticky, ale len výlučne na základe príslušnej žiadosti**, ktorú SZČO podá v príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne. V prípade splnenia podmienok na uplatnenie inštitútu vyslania zo strany dotknutej SZČO pristúpi Sociálna poisťovňa po podaní žiadosti k vystaveniu formulára PD A1. Tento formulár potvrdzuje, že počas stanoveného obdobia podlieha SZČO v oblasti sociálneho zabezpečenia slovenskej legislatíve napriek tomu, že vykonáva činnosť na území iného členského štátu EÚ. Podmienky na uplatnenie vyslania musí SZČO spĺňať počas celej doby vyslania. V prípade, ak po vystavení PD A1 prestane spĺňať SZČO podmienky vyslania, tak sa na SZČO začne uplatňovať legislatíva štátu výkonu činnosti v zmysle všeobecného pravidlá a Sociálna poisťovňa vyhlási formulár PD A1 za zrušený. **Ak SZČO nechce podliehať v oblasti sociálneho zabezpečenia legislatíve štátu výkonu činnosti, musí využiť inštitút vyslania aj v prípade veľmi krátkodobých výkonov činnosti v zahraničí**, napr. jednodňových (platí to aj vo vzťahu k Českej republike).

Určovanie uplatniteľnej legislatívy

Osobitne je v zmysle koordinačných nariadení riešená situácia, **ak SZČO zvyčajne vykonáva svoju činnosť na území dvoch alebo viacerých členských štátov**. Keďže v zmysle všeobecného pravidla majú byť osoby poistené v štáte, na území ktorého vykonávajú svoju činnosť a zároveň v zmysle základného princípu koordinačných nariadení osoby majú podliehať iba legislatíve jedného štátu, ustanovujú koordinačné nariadenia **pravidlá na určenie uplatniteľnej legislatívy**.

V prípade určovania uplatniteľnej legislatívy zohráva významnú úlohu **bydlisko** dotknutých osôb. **Bydliskom sa rozumie miesto, kde sa osoba väčšinou zdržiava, kde má rodinu, majetok, centrum svojich životných záujmov atď.** Každá osoba v zmysle koordinačných nariadení musí mať bydlisko a môže mať v každom období maximálne jedno bydlisko. Bydlisko zároveň určuje príslušnosť, ktoré štáty, resp. ich oprávnené inštitúcie sú oprávnené určovať uplatniteľnú legislatívu v zmysle koordinačných nariadení. Sociálna poisťovňa je príslušná na určovania uplatniteľnej legislatívy iba v prípade osôb, ktoré majú bydlisko na území Slovenska (pojem bydliska nie je ekvivalent pojmu trvalý pobyt).

Činnosť na území dvoch a viacerých členských štátov EÚ

V prípade, ak SZČO vykonáva činnosť na území dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ, podá v príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne **„Žiadosť o určenie uplatniteľnej legislatívy u osoby zvyčajne vykonávajúcej činnosť ako samostatne zárobkovo činná v dvoch alebo viacerých členských štátoch EÚ v zmysle článku 13 (2) nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 “**, ak sa jej bydlisko nachádza na území SR. V tomto prípade je podstatný výkon samostatnej zárobkovej činnosti na území dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ a nie iba vlastnenie oprávnení na vykonávanie činnosti na území dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ (napr. SZČO vlastní živnostenské oprávnenie na území SR a Rakúska, pričom k výkonu činností dochádza výlučne na území Rakúska, tak nepodáva predmetnú žiadosť, keďže v zmysle všeobecného pravidla podlieha štátu výkonu činnosti, t. j. legislatíve Rakúska). Následne pristúpi Sociálna poisťovňa k určeniu príslušnej legislatívy a ak v konkrétnom prípade dôjde po posúdení k určeniu slovenskej legislatívy, Sociálna poisťovňa vystaví formulár PD A1, ktorý doručí dotknutej osobe. SZČO je povinná zohľadňovať všetky svoje príjmy dosiahnuté z vykonávania činnosti, vrátane príjmov, ktoré dosiahla z vykonávania činnosti na území iných členských štátov EÚ, na účely plnenia si svojich povinností v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.

V opačnom prípade, t. j. ak dôjde k určeniu legislatívy iného štátu EÚ, Sociálna poisťovňa oznámi príslušnej inštitúcii druhého členského štátu, že na konkrétnu situáciu SZČO vykonávajúceho činnosť na území dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ sa vzťahuje ich legislatíva. Príslušná inštitúcia druhého členského štátu vystaví pre SZČO formulár PD A1. **SZČO je povinná splniť si svoju odhlasovaciu povinnosť** v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ak bola prihlásená) a

plniť si svoje povinnosti v oblasti sociálneho zabezpečenia podľa legislatívy určeného členského štátu EÚ.

Zároveň môže dôjsť k situácii, že SZČO vykonáva zároveň závislú činnosť ako zamestnaná osoba a k výkonu týchto činností dochádza na území dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ. Aj v takomto prípade podá SZČO príslušnú žiadosť v pobočke Sociálnej poisťovne, ak sa jej bydlisko nachádza na území SR. Pri vykonávaní takejto súbežnej činnosti je určená príslušná legislatíva podľa štátu výkonu zamestnania, ktorý ma za každých okolností prednosť pred štátom vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti, t. j. ak je samostatne zárobková činnosť vykonávaná na území SR a činnosť zamestnanca na území druhého členského štátu EÚ, tak dôjde k určeniu legislatívy tohto druhého členského štátu EÚ; a naopak - ak je samostatne zárobková činnosť vykonávaná na území druhého členského štátu EÚ a činnosť zamestnanca na území SR, tak dôjde k určeniu legislatívy SR.

Mgr. Juraj Beličák,
odbor výberu poistného,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

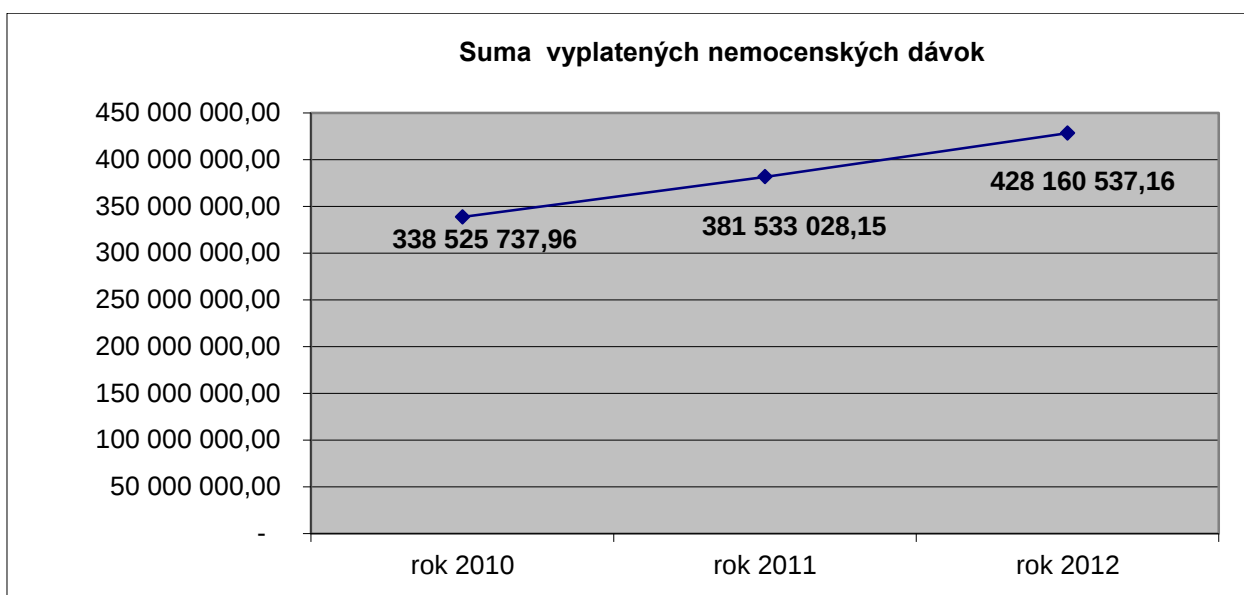
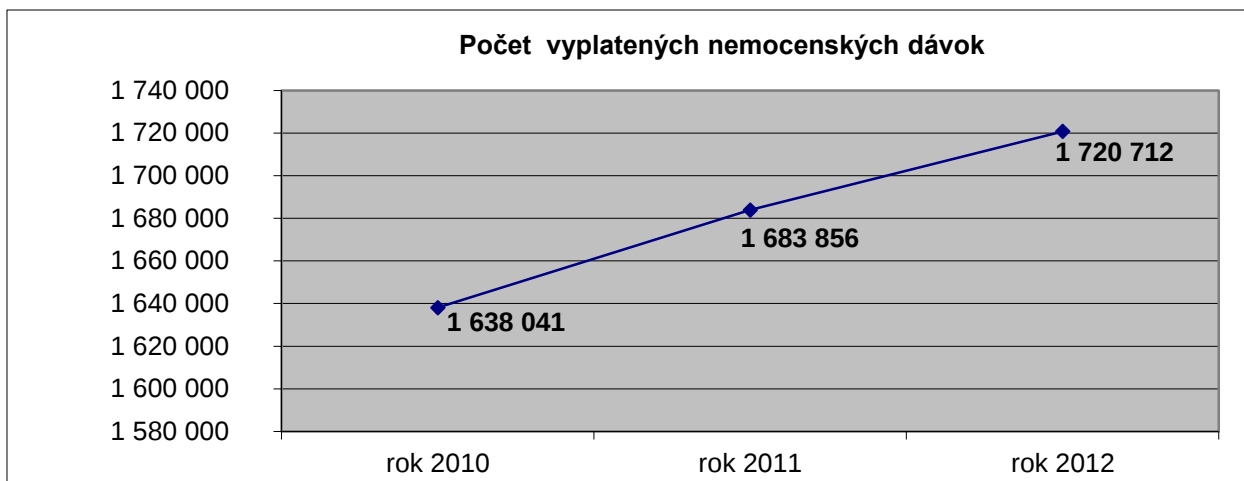
Všeobecné podmienky nároku na nemocenské dávky

V prvom článku nášho seriálu o nemocenských dávkach v predchádzajúcom čísle sme si v skratke povedali, aké nemocenské dávky Sociálna poisťovňa poskytuje, čo je ich podstatou a komu sa tieto dávky poskytujú. Ako bolo uvedené, nemocenské dávky sa poskytujú zamestnancom, povinne nemocensky poisteným samostatne zárobkovo činným osobám a dobrovoľne nemocensky poisteným osobám.

Nárok na nemocenské dávky vznikne poistencom za predpokladu, že splnia zákonom stanovené podmienky nároku na nemocenské dávky, pričom zákon rozlišuje všeobecné a osobitné podmienky nároku na nemocenské dávky.

V tomto článku si priblížime všeobecné podmienky nároku na nemocenské dávky, ktoré musia jednotliví poistenci splniť, ak chcú, aby im vznikol nárok na nemocenské dávky.

Nemocenské dávky tvoria po dôchodkových dávkach najpočetnejšiu skupinu vyplatených sociálnych dávok a Sociálna poisťovňa každoročne vynakladá stále viac finančných prostriedkov zo základného fondu nemocenského poistenia na ich výplatu, čo možno vidieť aj v nasledujúcich grafoch:



Jedným z dôvodov nárastu nemocenských dávok je aj skutočnosť, že stále viac poistencov spĺňa podmienky nároku na tieto dávky.

Splnenie podmienok nároku na nemocenské dávky sa sleduje pre každé nemocenské poistenie, z ktorého si poistenec uplatnil nárok na nemocenskú dávku, samostatne.

Základným predpokladom pre vznik nároku na nemocenské dávky je **vznik sociálnej udalosti**, ktorou je pri:

- nemocenskom - vznik dočasnej pracovnej neschopnosti
- materskom – tehotenstvo a starostlivosť o narodené dieťa
 - prevzatie dieťaťa do troch rokov veku do starostlivosti
- ošetrovnom – potreba osobného a celodenného ošetrovania člena rodiny
 - potreba osobnej a celodennej starostlivosti o dieťa do 10 rokov veku
- vyrovnávacej dávke – preradenie zamestnankyne na inú prácu (z dôvodu tehotenstva alebo materstva).

Ďalšou všeobecnou podmienkou nároku na nemocenské dávky je existencia nemocenského poistenia, resp. plynutie ochrannej lehoty po zániku nemocenského poistenia v čase vzniku dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky - to znamená, že k vzniku vyššie spomenutých sociálnych udalostí musí dôjsť buď počas trvania nemocenského poistenia alebo v ochrannej lehote po zániku tohto poistenia.

Ochranná lehota je spravidla sedem dní po zániku nemocenského poistenia (ak bol poistenec poistený menej ako 7 dní - toľko dní, koľko trvalo nemocenské poistenie). Ochranná lehota poistenkyne, ktorej nemocenské poistenie zaniklo v období tehotenstva, je však až osem mesiacov. Pre trvanie osem – mesačnej ochrannej lehoty je rozhodujúcim moment vzniku tehotenstva, pretože ochranná lehota trvá osem mesiacov len v prípade, ak už pri zániku nemocenského poistenia bola poistenkyňa tehotná.

Ochranná lehota skončí vznikom nového nemocenského poistenia alebo vznikom nároku na výplatu dôchodku (starobného, predčasného starobného alebo invalidného).

Príklad:

Poistencovi, ktorý bol povinne nemocensky poistený ako zamestnanec od 1. marca 2012 zaniklo nemocenské poistenie dňom skončenia pracovného pomeru dňa 15. marca 2013. Ochranná lehota bude trvať do 22. marca 2013. Ak by sa poistenec znova zamestnal, napr. od 20. marca 2013, plynutie ochrannej lehoty sa týmto dňom skončí.

Zamestnanec musí pre vznik nároku na nemocenskú dávku **splniť aj ďalšiu podmienku, ktorou je absencia príjmu**, ktorý sa považuje za vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie za obdobie, v ktorom nevykonáva činnosť zamestnanca z dôvodu trvania dôvodu na poskytovanie nemocenskej dávky. Táto podmienka sa sleduje nielen ku dňu vzniku dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky, ale počas celého obdobia poskytovania nemocenskej dávky a z toho poistenia, z ktorého sa dávka poskytuje. Dôležité pritom nie je, či je príjem vyplatený v období nároku na nemocenskú dávku, ale za aké obdobie je tento príjem vyplatený. Ďalšou dôležitou skutočnosťou je, že musí ísť o príjem z toho nemocenského poistenia, z ktorého sa nárok na nemocenskú dávku posudzuje.

Príklad

Poistenkyňa bol priznaný nárok na materské. Počas vyplácania materského jej vzniklo ďalšie nemocenské poistenie (uzatvorila nový pracovný pomer), z ktorého má príjem, pričom tento príjem sa považuje za vymeriavací základ. Dosahovanie príjmu z nového poistenia neovplyvní jej nárok na výplatu materského, ktoré je priznané a vyplácané z pôvodného pracovného pomeru.

Príklad

Poistenkyňa nastúpila na materskú dovolenku v októbri 2012. V súvislosti s tehotenstvom jej bolo od októbra 2012 materské priznané a vyplácané. V decembri 2012 jej zamestnávateľ vyplatil odmeny za dosahovanie pracovných výkonov v období od januára 2012 do jej nástupu na materskú dovolenku. Nakoľko nešlo o odmenu za obdobie, počas ktorého už bola na materskej dovolenke, ale o príjem za iné obdobie, vyplatenie tejto odmeny nebude mať vplyv na jej nárok na materské.

U povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnej osoby a dobrovoľne nemocensky poistenej osoby sa nesleduje podmienka absencie príjmu, avšak musia splniť podmienku zaplatenia poistného na nemocenské poistenie včas a v správnej výške.

Pre splnenie tejto podmienky sa spravidla sleduje obdobie od vzniku nemocenského poistenia do konca mesiaca pred vznikom sociálnej udalosti (najviac za obdobie 10 rokov), pričom sa toleruje, ak je dlžné poistné nižšie ako 5 EUR. Splatnosť poistného je posunutá do konca mesiaca, v ktorom vznikla sociálna udalosť, aby mali poistenci možnosť prípadné podlžnosti voči Sociálnej poisťovni vyrovnať. **Ak však sociálna udalosť vznikne v mesiaci, v ktorom prvýkrát vzniklo aj nemocenské poistenie, splatnosť poistného je do 8. dňa v mesiaci nasledujúcom po vzniku nemocenského poistenia.** Obdobne sa sleduje splatnosť poistného aj v prípade, ak sociálna udalosť vznikla počas plynutia ochrannnej lehoty, kedy musia byť podlžnosti voči Sociálnej poisťovni vyrovnané do 8. dňa v mesiaci nasledujúcom po zániku nemocenského poistenia.

Príklad

Poistenec je povinne nemocensky poistenou samostatne zárobkovo činnou osobou od 1. júla 1999. Dočasná pracovná neschopnosť mu vznikla 1. marca 2013. Pre splnenie podmienky zaplatenia poistného, na účely nároku na nemocenské pri uvedenej dočasnej pracovnej neschopnosti bolo potrebné uhradiť poistné za obdobie od 1. marca 2003 do 28. februára 2013 v termíne do 31. marca 2013 (bez ohľadu na skutočnosť, že tento deň pripadol na nedeľu).

Príklad

Poistenec bol povinne nemocensky poistenou samostatne zárobkovo činnou osobou od 1. júla 2009 do 31. januára 2013. Dočasná pracovná neschopnosť mu vznikla 4. februára 2013. Pre splnenie podmienky zaplatenia poistného, na účely nároku na nemocenské pri uvedenej dočasnej pracovnej neschopnosti bolo potrebné uhradiť poistné za obdobie od 1. júla 2009 do 31. januára 2013 v termíne do 8. februára 2013 (ak by tento deň pripadol na sviatok, sobotu alebo nedeľu, splatnosť by sa na rozdiel od predchádzajúceho prípadu posunula na najbližší pracovný deň).

Pre získanie nároku na jednotlivé nemocenské dávky musí poistenec okrem všeobecných podmienok nároku na dávky splniť aj osobitné podmienky nároku na jednotlivé nemocenské dávky. Na tieto osobitné podmienky nároku na jednotlivé nemocenské dávky poukážeme v nasledujúcich článkoch nášho seriálu.

Mgr. Anna Masárová,
odbor nemocenského poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

Vyradenie z evidencie – zánik nároku na dávku v nezamestnanosti

Dávka v nezamestnanosti je dávkou sociálneho poistenia, ktorá zabezpečuje príjem nezamestnanému v prípade straty zárobku zo zárobkovej činnosti v dôsledku vzniknutej nezamestnanosti. **Na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti je potrebné, aby bol nezamestnaný zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie na príslušnom úrade, práce, sociálnych vecí a rodiny a v období troch rokov predchádzajúcich zaevidovaniu do tejto evidencie dosiahol potrebnú dobu poistenia v nezamestnanosti. Pre udržanie tohto nároku je nevyhnutné zotrvanie nezamestnanej osoby v evidencii uchádzačov o zamestnanie.** Vyradenie z tejto evidencie má tak zásadný vplyv aj na nárok na dávku v nezamestnanosti, ak dôjde k vyradeniu v čase, keď ešte nie je vyčerpané celé podporné obdobie, na ktoré bola dávka v nezamestnanosti priznaná.

Podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti

Ako už bolo uvedené, na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti je potrebné, aby bol nezamestnaný zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie na príslušnom úrade, práce, sociálnych vecí a rodiny a v období troch rokov predchádzajúcich zaevidovaniu do tejto evidencie dosiahol potrebnú dobu poistenia v nezamestnanosti. Pri klasických prípadoch je potrebné v takto určenom období dosiahnuť dobu poistenia v rozsahu 730 dní. V prípadoch zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie po skončení pracovného pomeru uzavretého na dobu určitú postačuje na splnenie podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti túto dobu poistenia v nezamestnanosti dosiahnuť v posledných štyroch rokoch predchádzajúcich zaradeniu do evidencie uchádzačov o zamestnanie.

Zaradenie klienta na príslušnom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny podľa trvalého pobytu fyzickej osoby do evidencie uchádzačov o zamestnanie je jednou z podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti. V prípade, ak príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny nezaradí klienta do evidencie uchádzačov o zamestnanie, nie je možné požiadať o dávku v nezamestnanosti, pretože samotnou žiadosťou o dávku v nezamestnanosti je rozhodnutie o zaradení.

Dostávame sa tak do situácie, že na nárok dávku v nezamestnanosti a na jeho posúdenie a priznanie je potrebné konanie dvoch odlišných úradov. Vedenie klienta v evidencii uchádzačov o zamestnanie spadá do kompetencie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Žiadosti o dávku v nezamestnanosti sa podávajú na pobočkách Sociálnej poisťovne a tieto potom rozhodujú o samotnom priznaní, či nepriznaní dávky.

Dávka v nezamestnanosti sa prizná na obdobie šiestich alebo štyroch mesiacov a to v závislosti od typu pracovného pomeru ako i splnenia ďalších zákonných podmienok. Pokiaľ bola fyzická osoba zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie po skončení výkonu činnosti zamestnanca v pracovnom pomere na dobu určitú a v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie bola poistená výlučne na základe pracovného pomeru na dobu určitú alebo ako dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, postačuje na vznik nároku na dávku

v nezamestnanosti dosiahnutie dvoch rokov poistenia v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie. Zjemnenie podmienky predĺžením obdobia, v ktorom je potrebné dosiahnuť stanovený počet dní poistenia, sa však prejavuje v kratšom nároku na výplatu dávky. V takomto prípade sa dávka v nezamestnanosti neposkytuje počas šiestich mesiacov, ale iba po dobu štyroch mesiacov.

Ak dôjde k posúdeniu nároku na dávku v nezamestnanosti a následne k jeho priznaniu na šesťmesačné obdobie, štvormesačné obdobie alebo do uplynutia podporného obdobia, ak sa dovycherpáva už skôr priznaný nárok, pobočka Sociálnej poisťovne je povinná neustále počas vyplácania dávky v nezamestnanosti skúmať, či je poberateľ dávky v nezamestnanosti ešte stále vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Skutočnosti majúce vplyv na nárok na dávku v nezamestnanosti je povinný oznamovať Sociálnej poisťovni aj samotný žiadateľ.

Dávka v nezamestnanosti sa vypláca mesačne pozadu, takže pri uskutočňovaní výplaty dávky napr. v mesiaci február za mesiac január, pobočka Sociálnej poisťovne skúma splnenie podmienok nároku ako i zotrvanie v evidencii za mesiac január, pri uskutočňovaní výplaty dávky v mesiaci marec za mesiac február, skúma zachovanie podmienok v mesiaci február, atď.

Nárok na dávku v nezamestnanosti vo všeobecnosti zaniká dňom vyradenia poistenca z evidencie uchádzačov o zamestnanie a dňom priznania starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %. K zániku nároku dochádza i smrťou žiadateľa.

Vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie – zánik nároku

Vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie má zásadný vplyv na nárok na dávku v nezamestnanosti, ak dôjde k vyradeniu v čase, keď ešte nie je vyčerpané celé podporné obdobie, na ktoré bola dávka v nezamestnanosti priznaná.

Príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vyradí uchádzača o zamestnanie z evidencie uchádzačov o zamestnanie v závislosti od rôznych skutočností. Sú nimi napr.:

- nástup do zamestnania alebo začatie prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti na území Slovenskej republiky alebo začatie vykonávania zárobkovej činnosti v inom členskom štáte Európskej únie alebo v cudzine,
- nástup na sústavnú prípravu na povolanie,
- priznanie starobného dôchodku alebo dovŕšenie veku potrebného na nárok na starobný dôchodok u poberateľa invalidného dôchodku
- odchod do členského štátu Európskej únie na obdobie dlhšie ako 15 kalendárnych dní,
- požiadanie o vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie,
- nespĺňanie podmienky nedosahovania určenej výšky príjmu zo zárobkovej činnosti /v súčasnosti suma 143,40 €/,
- nadobudnutie právoplatnosti rozsudku o neplatnosti skončenia pracovného pomeru alebo nadobudnutie právoplatnosti rozsudku o zrušení rozhodnutia orgánu štátnej správy o skončení štátnozamestnaneckého pomeru alebo služobného pomeru.

Príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny taktiež vyradí uchádzača o zamestnanie z evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom zistenia vykonávania práce bez pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu, dňom nástupu do zamestnania či dňom nedodržania

povinnosti. Častým dôvodom vyradenia je taktiež nespolupráca s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Za nespoluprácu uchádzača o zamestnanie sa pritom považuje odmietnutie ponuky vhodného zamestnania, nedostavenie sa na úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v stanovenom termíne, či nedodržanie liečebného režimu uchádzačom o zamestnanie počas jeho dočasnej pracovnej neschopnosti.

O zániku nároku na dávku v nezamestnanosti vydáva Sociálna poisťovňa rozhodnutie, ktoré sa doručuje doporučene do vlastných rúk žiadateľa. Proti tomuto rozhodnutiu, tak isto ako proti každému rozhodnutiu o nároku na dávku v nezamestnanosti vydanému v merite veci, má žiadateľ právo podať odvolanie. V prípadoch, ak dochádza k zániku nároku na dávku v nezamestnanosti z dôvodu vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie, je častým motívom podania odvolania proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne predovšetkým nespokojnosť s dňom a dôvodmi vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie. Pričom častokrát sa stáva, že nezamestnaný rozhodnutie o vyradení z evidencie nenapadne odvolaním a toto sa stáva márnym uplynutím 15 dňovej lehoty právoplatné.

Sociálna poisťovňa však vychádza pri vydaní rozhodnutia o zániku nároku na dávku v nezamestnanosti z dôvodu vyradenia z evidencie z rozhodnutia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a pokiaľ o niektorej relevantnej skutočnosti rozhoduje iný orgán štátnej správy, je týmto rozhodnutím Sociálna poisťovňa viazaná. Ak je vyradenie klienta z evidencie uchádzačov o zamestnanie v spisovom materiáli doložené právoplatným rozhodnutím príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, nemá Sociálna poisťovňa dôvod spochybňovať toto vyradenie.

V prípade odôvodnených pochybností o správnosti rozhodovania príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je dôležité, aby klienti využívali príslušné opravné prostriedky. Informácia o možnosti podať proti rozhodnutiu o vyradení z evidencie uchádzačov o zamestnanie odvolanie do 15 dní odo dňa jeho doručenia a informácia o tom, že toto odvolanie sa podáva vždy na prvostupňovom orgáne, je zákonnou súčasťou prvostupňového rozhodnutia o vyradení z evidencie uchádzačov o zamestnanie. V poučení rozhodnutia je taktiež uvedené, že právoplatné rozhodnutie je preskúmateľné súdom v správnom súdnictve v prípade vyčerpania riadneho opravného prostriedku.

Vedenie v evidencii uchádzačov o zamestnanie nie je potrebné pri špecifickom nároku na výplatu dávky v nezamestnanosti - jednorazovom vyplatení 50 % dávky v nezamestnanosti za zostávajúcu časť podporného obdobia. Poistenec, ktorý bol vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie počas poberania dávky v nezamestnanosti, a obdobie poberania dávky v nezamestnanosti trvalo najmenej tri mesiace, má nárok na jednorazové vyplatenie 50 % dávky v nezamestnanosti za zostávajúcu časť podporného obdobia, ak o jej vyplatenie písomne požiada. V takomto prípade sa nesleduje, či v čase podania žiadosti o takúto dávku je vedený žiadateľ v evidencii uchádzačov o zamestnanie, pretože to nie je relevantné a vedenie v evidencii ani nie je podmienkou na priznanie výplaty tejto dávky.

JUDr. Zuzana Kamenistá

odd. opravných prostriedkov poistenia
v nezamestnanosti a garančného poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie

[\[na začiatok dokumentu\]](#)

Smrť účastníka konania v priebehu rozhodovania o opravnom prostriedku podanom proti rozhodnutiu o úrazovej rente, resp. jeho vyhlásenie za mŕtveho

Zo zákona o sociálnom poistení (ďalej len „zákon“) vyplýva právo poškodeného ako účastníka konania podať proti rozhodnutiu vo veci nároku na úrazovú rentu opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje súd. Jedinou výnimkou je rozhodnutie o zastavení konania vo veci nároku na úrazovú rentu, proti ktorému je možné podať odvolanie, o ktorom rozhoduje generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne.

Podľa Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) má poškodený možnosť podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu o úrazovej rente v Sociálnej poisťovni alebo na miestne príslušnom krajskom súde, a to v lehote do 30 dní od doručenia rozhodnutia.

Podanie opravného prostriedku je možné označiť aj ako návrh na preskúmanie neprávoplatného rozhodnutia o úrazovej rente miestne príslušným krajským súdom ako súdom prvého stupňa.

Podaním návrhu (opravného prostriedku) sa teda začína konanie pred súdom, ktoré sa primárne riadi ustanoveniami tretej hlavy V. časti OSP. Ak však v tejto hlave nie je ustanovené inak, použije sa primerane ustanovenie druhej hlavy V. časti OSP, ktorá ďalej odkazuje na primerané použitie ustanovení I., III. a IV. časti OSP, v prípade otázok neupravených v tejto hlave. Riadiac sa týmito odkazmi je potrebné aj počas konania o opravnom prostriedku skúmať podmienky konania (podmienky, za ktorých možno vo veci konať), na splnenie ktorých súd prihliada kedykoľvek počas konania.

Jednou z podmienok konania je spôsobilosť byť účastníkom konania, ktorej strata zakladá prekážku ďalšieho postupu v konaní. Ak túto spôsobilosť účastník konania stratí skôr, ako sa konanie právoplatne skončilo, súd posúdi podľa povahy veci, či má konanie zastaviť alebo prerušiť alebo či môže v ňom pokračovať.

Ak teda súd počas konania o opravnom prostriedku zistí, že účastník konania zomrel (predložením úmrtného listu), prípadne bol vyhlásený za mŕtveho (predložením právoplatného uznesenia súdu o vyhlásení za mŕtveho), nemôže v konaní ďalej pokračovať alebo ho prerušiť, pretože účastník konania stratil spôsobilosť byť účastníkom konania v celom rozsahu. Súd uznesením konanie o opravnom prostriedku zastaví, pričom voči nemu pripustí odvolanie.

Tento procesný postup vychádza z aplikačnej praxe Krajského súdu v Bratislave (uznesenie o zastavení konania zo dňa 8. februára 2012), ktorý v odôvodnení svojho uznesenia navyše uvádza: „Úrazová renta, priznania ktorej sa navrhovateľ domáhal, je osobnostným nárokom, ktorý smrťou žiadateľa (navrhovateľa) zanikol. Pretože navrhovateľ po podaní návrhu v prejednávanej veci, zomrel, čo je zrejmé z predloženého úmrtného listu, pričom vzhľadom na povahu veci (osobnostný nárok, ktorý smrťou zaniká) nie je možné v konaní pokračovať a ani ho prerušiť, súd s poukazom na citované zákonné ustanovenia konanie zastavil.“

V prípade, ak sa napadnutým rozhodnutím priznal poškodenému ako účastníkovi konania nárok na úrazovú rentu a teda splnil zákonom uložené podmienky nároku na úrazovú rentu a nároku na jej výplatu po uplatnení nároku, prechádzajú nároky na sumy splatné ku dňu smrti tejto fyzickej osoby postupne na manžela (manželku) deti a rodičov.

Dňom nadobudnutia právoplatnosti uznesenia súdu o zastavení konania vo veci podaného opravného prostriedku nadobudne právoplatnosť aj rozhodnutie o priznaní nároku na úrazovú rentu a manžel (manželka), ak ho niet - tak deti, ak ich niet - tak rodičia, majú nárok na sumy úrazovej renty splatné ku dňu smrti poškodeného ako účastníka konania.

JUDr. Peter Hricko,
vedúci odd. opravných prostriedkov úrazového poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

Mentálna retardácia

Mentálnou retardáciou sa označuje stav zastaveného, oneskoreného, alebo neúplného vývinu jedinca s narušením schopností primeraných pre dané vývojové obdobie, ktoré prispievajú k celkovej úrovni inteligencie, t.j. schopností poznávacích, rečových, pohybových a sociálnych. V popredí je nedostatok adaptívneho chovania, sociálnej orientácie a nedostatok profesionálnej zodpovednosti jedinca.

Rôznym stupňom mentálnej retardácie trpia asi 3 – 4% populácie. Z toho až 75% patrí do kategórie ľahkej mentálnej retardácie, 20% do strednej a 5% do ťažkej a hlbkej mentálnej retardácie. Výskyt mentálnej retardácie má podľa väčšiny údajov stagnujúci, alebo mierne narastajúci trend.

Na vzniku mentálnej retardácie sa podieľa viacero faktorov. Môže byť podmienená genetickými vplyvmi, napríklad vrodenými metabolickými odchýlkami, ktoré spôsobujú hromadenie určitej látky v organizme a tá poškodzuje centrálny nervový systém, alebo chromozómovými odchýlkami, napríklad Downov syndróm. Príčinou mentálnej retardácie môžu byť aj infekcie matky najmä v prvých mesiacoch tehotenstva, endokrinné poruchy matky, fajčenie, stres, zlá výživa. Nebezpečné pre tehotnú je aj Rtg a ionizujúce žiarenie. Nie je zriedkavosťou fetálny alkoholový syndróm, ktorý je spôsobený pravidelnou konzumáciou alkoholu matky počas tehotenstva. Tento syndróm sa prejavuje oneskorením rastu dieťaťa, rôznymi telesnými abnormitami a mentálnou retardáciou. Žiaľ, pribúdajú aj prípady mentálnej retardácie v dôsledku drogovej závislosti matiek. Aj samotný proces pôrodu môže byť príčinou rôznych vývinových problémov. Samostatnou kapitolou je sociokultúrne podmienená mentálna retardácia, pri ktorej k zaostávaniu intelektového vývoja dieťaťa prispieva nedostatok výchovnej stimulácie a podnetného vedenia. Táto

forma mentálnej retardácie sa vyskytuje v skupine obyvateľstva, ktorá žije v zlých sociálnych a kultúrnych podmienkach a často býva diagnostikovaná až po začatí školskej dochádzky.

Pretože mentálna retardácia je syndróm charakterizovaný súborom rôznych klinických prejavov s mnohými príčinnými faktormi v pozadí, bolo snahou pripraviť celosvetovú platnú normu pre Medzinárodnú klasifikáciu chorôb. V súčasnej dobe najpoužívanejšia klasifikácia rozlišuje ľahký stupeň, stredný stupeň, ťažký stupeň a hlboký stupeň mentálnej retardácie. Zatriedenie jedinca s mentálnou retardáciou do niektorej z kategórií má pomôcť odborníkom – psychológom, pedagógom, lekárom – pri zlepšení celkového psychického a fyzického stavu týchto jedincov, vhodnou prípravou edukačného a liečebného programu.

Jedinci s **ľahkou mentálnou retardáciou (IQ 50-69)** sú vzdelávateľní a vychovávateľní. Ich intelektové schopnosti sú na takom stupni, že sú schopní zúčastňovať sa na spoločnom vyučovaní, ale len v špeciálnych školách. Môžu nadobudnúť rozsiahle vedomosti vzhľadom na svoju často veľmi dobrú mechanickú pamäť. Ale nie sú schopní využiť ich pri riešení problémových situácií, vzhľadom na ich nízku úsudkovú schopnosť. Ich úsudok býva povrchný, často nepriliehavý. Nedostatok zakrývajú frázami, citátmi, veľakrát používanými v nevhodných súvislostiach. Majú sklon k abnormálnym, primitívnym reakciám. Objavuje sa skratové konanie. Podľa prostredia, v ktorom vyrastajú, dochádza k rozličnému vývoju ich osudov. Niektorí sú schopní sa uplatniť v menej náročnej práci.

Jedinci **so strednou mentálnou retardáciou (IQ 35-49)** sa prejavujú hlbším postihnutím celej osobnosti. Rečový prejav je charakterizovaný chudobnou slovnou zásobou, primitívnou vetnou skladbou. Niektorí sa naučia písať a čítať jednoduché vety. Pokroky v škole sú veľmi limitované, školské učivo sa zameriava hlavne na základné vedomosti, ale hlavne na zručnosti. Nie sú schopní samostatnej práce. Emočné reakcie sú primitívne. Všetci potrebujú dohľad a špeciálny prístup.

Jedinci **s ťažkou mentálnou retardáciou (IQ 20-34)** majú postihnutie čo sa týka klinického obrazu podobné ako jedinci so strednou mentálnou retardáciou, ale všetky prejavy a znížená úroveň schopností sú omnoho výraznejšie. Trpia značným stupňom poruchy motoriky, alebo inými pridruženými chybami súvisiacimi s primárnym postihnutím centrálnej nervovej sústavy. Možnosti výchovy a vzdelávania sú u nich veľmi obmedzené. Pozornosť odborných pracovníkov sa zameriava na rozvoj motoriky a komunikačných schopností.

Jedinci **s hlbokou mentálnou retardáciou (IQ pod 20)** sú ťažko schopní porozumieť požiadavkám, či inštrukciám okolia. Väčšina z nich je imobilná, alebo výrazne obmedzená v pohybe. Často bývajú inkontinentní, teda neudržia moč a stolicu, a prinajlepšom sú schopní jedine primitívnej neverbálnej komunikácie. Mnohí trpia epilepsiou a poškodením zrakového a sluchového vnímania. Môžu mať narušené aj vnímanie základných telesných pocitov, napríklad pocit hladu, smädu, bolesti. Je potrebné sa o nich starať celoživotne.

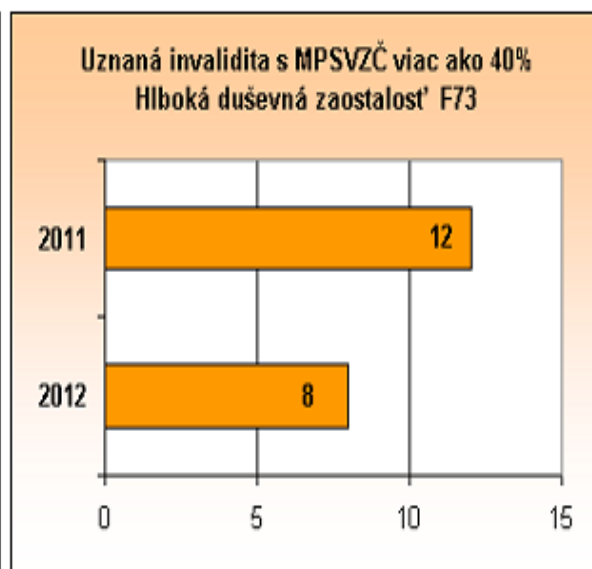
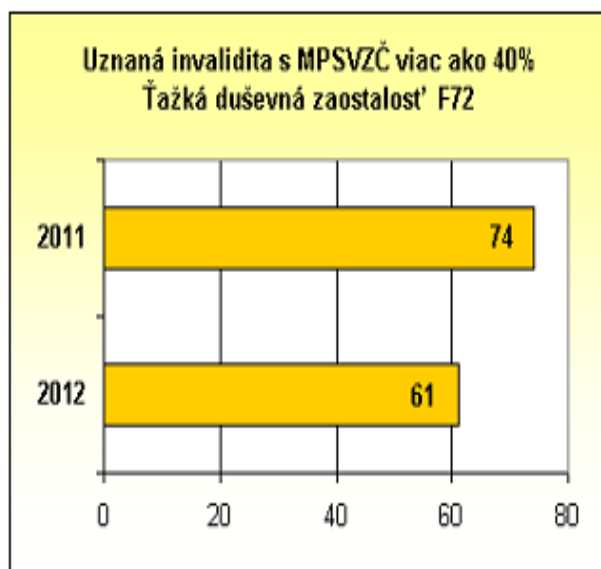
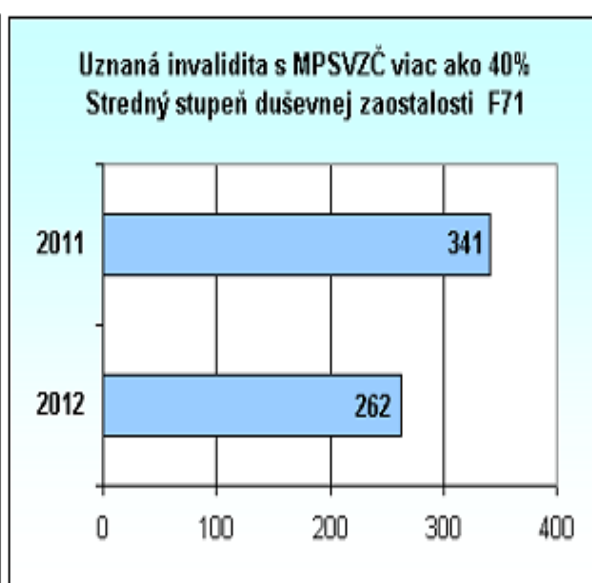
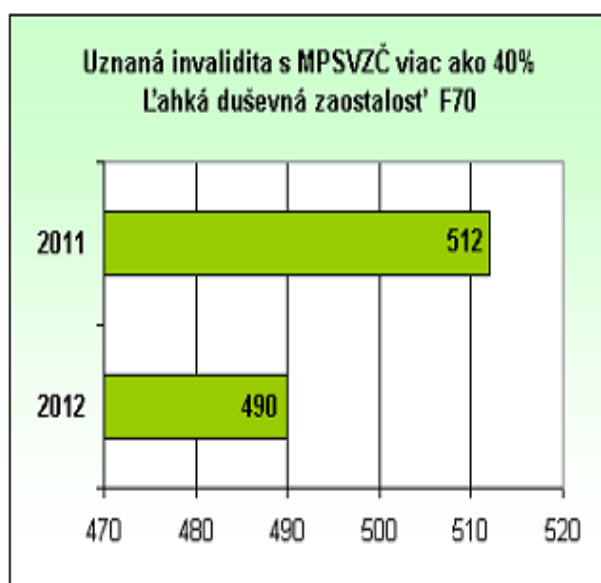
Mentálna retardácia podmieňuje uznanie invalidity s rôznou percentuálnou mierou poklesu schopnosti zárobkovej činnosti.

Posudkoví lekári sociálneho poistenia Sociálnej poisťovne posudzujú jedincov postihnutých mentálnou retardáciou na účely invalidity podľa Prílohy č. 4 k zákonu č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Mentálna retardácia je zaradená v Kapitole V – Duševné choroby a poruchy správania, Položka 6 – Mentálna retardácia, písmeno:

- a) ľahká mentálna retardácia (horné, stredné a dolné pásmo) , s mierou poklesu schopnosti zárobkovej činnosti 40 – 60%
- b) stredná mentálna retardácia, s mierou poklesu schopnosti zárobkovej činnosti 80%
- c) ťažká mentálna retardácia, s mierou poklesu schopnosti zárobkovej činnosti 90%
- d) hlboká mentálna retardácia, s mierou poklesu schopnosti zárobkovej činnosti 100%.

V nasledujúcich grafoch je uvedený počet uznaných invalidít na mentálnu retardáciu v rokoch 2011 a 2012:



Narodenie mentálne postihnutého dieťaťa si vyžaduje osobitnú starostlivosť rodiny, aj celej spoločnosti. Takéto dieťa je iné vo svojom duševnom bohatstve, iné v rozvoji svojich schopností, iné vo vzťahoch ku svojmu okoliu, iné v bežných reakciách. Je iné, ale nie horšie.

Pochopiť mentálne retardovaného jedinca nie je ľahké, vyžaduje si nielen veľa trpezlivosti, ale hlavne otvorenie svojho vnútra. Ich znížená intelektová úroveň nie je prekážkou pre vytvorenie normálnych ľudských vzťahov nielen medzi mentálne postihnutými, ale aj s ostatnou populáciou. Ako keby láska, cit, spolupatričnosť, priateľstvá a iné pozitívne črty kompenzovali ich intelektovú nedostatočnosť. Veľmi dôležitý je špeciálny prístup k vzdelávaniu v predškolskom a školskom veku, zriadením denných stacionárov a iných zariadení aj pre ťažšie mentálne retardovaných, s výučbou zameranou na nácvik základných, bežných zručností, ako je toaleta, obliekanie, príjem potravy, sebaobsluha, ale aj potláčanie nežiaducich prejavov chovania, ako je agresivita, sebaopškodovanie.

Spoločnosť musí vynaložiť všetko úsilie na to, aby bola týmto postihnutým zabezpečená hlavne ich ľudská dôstojnosť a participácia na živote okolitej spoločnosti do maximálnej možnej miery.

Nedá sa na tomto mieste nespomenúť citát profesora Pueschela o jedincoch s Downovým syndrómom: „Sú krásni a úprimní, so srdcami plnými lásky, s toľkou nehou, akú je možné len darom dostať. Naučil som sa od nich veľa, viac ako na lekárskej fakulte a vďaka nim sa môžem teraz o tieto vedomosti deliť. Sú iní, určite lepší, lebo sa vedia radowať z maličkostí, vidia niekedy oveľa viac, lebo vedia čítať z ľudských srdc a duší“.

MUDr. Jana Kelemenová,
posudková lekárka sociálneho poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie

tabuľková časť: **Bc. Lýdia Jamrišková,**
odbor lekárskej posudkovej činnosti,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

PORADŇA

Môžem si zmeniť sumu exekučnej zrážky z dôchodku?

Dobrý deň, je možné znížiť, resp. zvýšiť mesačnú sumu exekučnej zrážky z dôchodku?

Exekučný poriadok pripúšťa možnosť vykonávania zrážok z dôchodku v nižšej sume, než je suma určená postupom uvedeným v tomto zákone. Ide o situáciu, kedy sa oprávnený (ten, kto podal návrh na začatie exekučného konania) s povinným (dôchodca, proti ktorému je vedené exekučné konanie) dohodne na tom, že sa uspokojí so zrážkami v nižšej sume. Uzatvorenie dohody

o uspokojení so zrážkami v nižšej sume musí povinný aj oprávnený oznámiť exekútorovi. Následne exekútor vyzve Sociálnu poisťovňu, aby zrážala z dôchodku povinného mesačne len sumu, s ktorou sa oprávnený uspokojí. Zrážky z dôchodku vo väčšom rozsahu, ako dovoľujú ustanovenia Exekučného poriadku, je prístupné vykonávať len v prípade, ak s tým povinný súhlasí. Povinnému v každom prípade musí byť z jeho dôchodku vyplatená suma, ktorú nie je možné postihnúť výkonom rozhodnutia.

Mgr. Renáta Lacková,
vedúca Informačno-poradenského centra,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

Prerušenie živnosti a platenie poistného

Dobrý deň, rád by som sa opýtal, ak živnostník pozastaví živnosť a následne ju obnoví, napríklad po niekoľkých mesiacoch, vznikne mu povinnosť oznámiť obnovenie živnosti Sociálnej poisťovni a povinnosť platiť odvody do Sociálnej poisťovne? Napríklad ak živnostník, ktorý platil odvody do Sociálnej poisťovne, pozastavil živnosť v októbri 2012 a v máji 2013 by ju chcel obnoviť, bude platiť odvody? Ak áno z akých príjmov?

Samostatne zárobkovo činné osobe (SZČO) sa prerušuje povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie v období, v ktorom má pozastavené prevádzkovanie živnosti. SZČO je povinná oznámiť príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne prerušenie nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia z dôvodu pozastavenia prevádzkovania živnosti do 30 dní od prerušenia na tlačive *Registračný list FO* – prerušenie. Povinnosť oznamovať prerušenie povinného poistenia z dôvodu pozastavenia prevádzkovania živnosti platí len pre SZČO, ktorá je povinne poistená. SZČO, ktorá nie je povinne poistená, neoznamuje pozastavenie živnosti Sociálnej poisťovni.

Ak povinne poistená SZČO pozastavila prevádzkovanie živnosti v októbri 2012 (za predpokladu, že živnosť je jej jediné oprávnenie na vykonávanie podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti), od októbra 2012 má prerušené povinné poistenie. Ak obnoví prevádzkovanie živnosti v máji 2013, končí jej prerušenie poistenia - vzniká tejto SZČO od mája 2013 povinné poistenie a povinnosť platiť odvody do Sociálnej poisťovne. To platí za predpokladu, že táto SZČO bola pred pozastavením živnosti povinne poistená, t. j. jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti za rok 2011 bol vyšší ako 4 078,68 EUR a je neustále registrovaná na daňovom úrade v súvislosti s dosahovaním príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa § 6 ods. 1 a 2 zákona o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

V prípade prerušenia povinného poistenia sa SZČO po skončení prerušenia povinného poistenia opätovne neprihlasuje na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie. **SZČO je**

povinná Sociálnej poisťovni oznámiť začiatok a skončenie prerušenia jej povinného poistenia.
Oznamovaciu povinnosť plní SZČO na tlačive *Registračný list FO*.

Mgr. Andrea Zahoranová,
odbor výberu poistného,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[*\[na začiatok dokumentu\]*](#)

Odvody z odmeny pre zamestnankyňu na materskej dovolenke

Som zamestnávateľ a chcem sa spýtať, ak máme zamestnankyňu v pracovnom pomere na materskej dovolenke a vyplácame teraz odmeny za minulý rok, a táto pracovníčka tiež dostane odmenu, aké má mať odvody? Na materskú dovolenku nastúpila minulý rok na konci roka. A ak vyplácame nejakú odmenu pracovníčke, ktorá je na rodičovskej dovolenke, aké odvody by mala ona ?

V období, v ktorom sa fyzickej osobe poskytuje materské (podmienkou je teda poskytovanie materského, nie samotné čerpanie materskej dovolenky), má vylúčenú povinnosť platiť poistné na sociálne poistenie. Zamestnávateľ za obdobie vylúčenia povinnosti platiť poistné platí iba poistné na úrazové poistenie, keďže na úrazové poistenie sa vylúčenie nevzťahuje. To znamená, že ak zamestnankyni bola zúčtovaná odmena za obdobie, kedy má vylúčenú povinnosť platiť poistné z dôvodu poskytovania materského, zamestnávateľ ju vykáže v *Mesačnom výkaze poistného a príspevkov* a zo zúčtovanej odmeny zaplatí iba poistné na úrazové poistenie.

Z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky dochádza k prerušeniu povinného poistenia pri poistnom vzťahu zamestnanca, v ktorom zamestnanec čerpá rodičovskú dovolenku. Ak zamestnávateľ zúčtuje zamestnancovi príjem za obdobie prerušenia povinného poistenia, tento príjem sa rozpočíta na účely určenia vymeriavacieho základu podľa ustanovenia § 139b ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (za predpokladu, že u zamestnanca existuje nejaké obdobie trvania povinného poistenia v období počnúc 1. januárom 2011 doposiaľ). To znamená, príjem sa rozpočíta na kalendárne mesiace trvania povinného poistenia v poslednom kalendárnom roku, kedy povinné poistenie trvalo (obdobím najskôr počnúc januárom 2011). Takto určený vymeriavací základ a poistné vykáže zamestnávateľ vo *Výkaze poistného a príspevkov* a zaplatí poistné na sociálne poistenie so splatnosťou do ôsmeho dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom odmenu zúčtoval.

Mgr. Andrea Zahoranová,
odbor výberu poistného,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[*\[na začiatok dokumentu\]*](#)

Nárok na materské zamestnankyne po návrate z rodičovskej dovolenky do práce

Ako zamestnankyňa som nemocensky poistená u toho istého zamestnávateľa od 1. apríla 2006. Od 19. decembra 2009 do 24. januára 2013 som bola na materskej, resp. rodičovskej dovolenke. V súčasnosti som opäť tehotná, pričom termín pôrodu mám lekárom stanovený na 9. mája 2013. Zaujímalo by ma, ako a z čoho sa mi vypočíta materské.

Výška materského je 65 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu. Denný vymeriavací základ je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých sa platilo poistné na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia, pričom rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je v zásade predchádzajúci kalendárny rok alebo jeho časť a vymeriavací základ, z ktorého sa platilo poistné na nemocenské poistenie, je tzv. hrubý príjem zamestnanca. Ak nemocenské poistenie vzniklo neskôr ako 1. januára predchádzajúceho kalendárneho roka, pri určení rozhodujúceho obdobia sa sleduje, či obdobie platenia poistného na nemocenské poistenie zamestnanca bolo od jeho vzniku najmenej 90 dní. Z Vami uvedených údajov vyplýva, že nemocenské poistenie Vám vzniklo 1. apríla 2006. Toto nemocenské poistenie bolo prerušené nástupom na rodičovskú dovolenku až do 24. januára 2013. Očakávaný deň pôrodu určený lekárom je 9. máj 2013, t. zn. nárok na materské Vám vznikne 28. marca 2013 (6 týždňov pred očakávaným dňom pôrodu), najskôr 14. marca 2013 (8 týždňov pred očakávaným dňom pôrodu).

Keďže pri určení rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu a na účely vzniku nemocenského poistenia zamestnanca na zistenie 90 dní nemocenského poistenia, za ktoré sa platí poistné na nemocenské poistenie, sa neprihliada na prerušenie nemocenského poistenia, rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je vo Vašom prípade rok 2012.

V rozhodujúcom období ste nemali vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie, a preto sa výška materského určí z pravdepodobného denného vymeriavacieho základu, ktorého výška je vo Vašom prípade jedna tridsatina vymeriavacieho základu, z ktorého by sa platilo poistné na nemocenské poistenie za kalendárny mesiac, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie materského, t. j. v marci 2013.

JUDr. Katarína Cviková,
odbor nemocenského poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)

Výpočet nemocenskej dávky zamestnanca a 90 dní platenia poistného

Som zamestnaná od 1. decembra 2012 (ZAM A) a od 4. januára 2013 ošetrujem chorého syna – som na „OČR“. V roku 2012 som bola zamestnaná od 1. marca 2012 do 9. septembra 2012 u iného

zamestnávateľa (ZAM B) a od 11. septembra 2012 do 16. novembra 2012 u ďalšieho zamestnávateľa (ZAM C). V roku 2012 som nemala prerušené povinné nemocenské poistenie a nebola som ani „PN“, nečerpala som žiadne nemocenské dávky. Chcela by som vedieť, ako sa v mojom prípade vypočíta výška ošetrovného.

Podľa § 54 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení účinnom od 1. januára 2013, ak obdobie nemocenského poistenia zamestnanca, za ktoré sa platí poistné na nemocenské poistenie, pred vznikom dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky **bolo kratšie ako 90 dní** od vzniku tohto nemocenského poistenia, **rozhodujúce obdobie** na zistenie denného vymeriavacieho základu je kalendárny **rok predchádzajúci** kalendárnemu roku, v ktorom vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky, **ak obdobie nemocenského poistenia zamestnanca, za ktoré sa platí poistné na nemocenské poistenie, v predchádzajúcom kalendárnom roku bolo najmenej 90 dní, okrem obdobia** nemocenského poistenia, za ktoré sa platí poistné na nemocenské poistenie, **dosiahnutého u zamestnávateľa, u ktorého vznikol dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky.**

Od 1. decembra 2012 ste povinne nemocensky poistená ako zamestnankyňa ZAM A a dňa 4. januára 2013 Vám vznikol dôvod na poskytnutie ošetrovného. Vzhľadom k tomu, že obdobie platenia poistného z nemocenského poistenia, z ktorého sa posudzuje nárok na nemocenskú dávku – zo ZAM A, pred 4. januárom 2013 bolo kratšie ako 90 dní od vzniku tohto nemocenského poistenia, **rozhodujúce obdobie** na zistenie denného vymeriavacieho základu je **kalendárny rok 2012**. Pre správne určenie výšky ošetrovného je potrebné zistiť, či spĺňate podmienku 90 dní platenia poistného v rozhodujúcom období, pričom nemožno prihliadať na obdobie platenia poistného dosiahnutého u ZAM A.

Uvádzate, že v roku 2012 ste mali okrem ZAM A aj iných zamestnávateľov. Od 1. marca 2012 do 9. septembra 2012 (spolu 193 dní) ste boli zamestnaná u ZAM B a od 11. septembra 2012 do 16. novembra 2012 (spolu 67 dní) ste boli zamestnaná u ZAM C. Nemali ste prerušené povinné nemocenské poistenie zamestnanca, ani vylúčenú povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie.

V rozhodujúcom období (v roku 2012) ste teda mali (okrem ZAM A) viacero nemocenských poistení, a to ZAM B a ZAM C, pričom tieto nemocenské poistenia sa neprekrývajú. Dosiahli ste 193 dní platenia poistného u ZAM B a 67 dní platenia poistného u ZAM C, t. j. **kumulatívne ste dosiahli v rozhodujúcom období u iných zamestnávateľov 260 dní platenia poistného**. Podmienku 90 dní platenia poistného v rozhodujúcom období ste splnili.

Pri výpočte výšky ošetrovného sa bude vychádzať z vymeriavacích základov dosiahnutých u ZAM B a ZAM C v roku 2012. Denný vymeriavací základ na zistenie výšky ošetrovného sa určí ako podiel súčtu týchto vymeriavacích základov a počtu dní 260. Denná výška ošetrovného je 55 % denného vymeriavacieho základu.

Mgr. Dalma Mozolová Hulanská,
odbor nemocenského poistenia,
Sociálna poisťovňa, ústredie
[\[na začiatok dokumentu\]](#)